

PREGLED

UREDİ

UKLONI

REVISIONS

Intervju

Inkluzivni dizajn – moćan alat za inovativna rješenja i pozitivne društvene promjene

Zašto je inkluzivni dizajn više od osiguranja pristupačnosti i kako nam može pomoći oblikovati ne samo proizvode, već i prostore po mjeri svakog čovjeka i njegovih stvarnih potreba?

Foto: Chris Cunningham

Radna jedinica u Fairfield knjižnici za korisnike s djecom, dizajn Quinn Evans i TMC Furniture

Nataša Rožić
Mikolašević, dipl.
novinar
23.09.2025

Profesorica na Studiju dizajna Arhitektonskog fakulteta u Zagrebu, Sanja Bencetić, za sebe kaže da ne predaje, već "propovijeda" inkluzivni dizajn.

Iza nje je 20 godina profesionalnog i socijalno angažiranog bavljenja inkluzivnim pristupom dizajnu kroz koji pokušava prenijeti inspirativnu poruku o **dizajnu** kao moćnom alatu za stvaranje društva jednakih mogućnosti.

Zašto je inkluzivni dizajn više od osiguranja **pristupačnosti** i kako nam može pomoći oblikovati ne samo proizvode, već i prostore po mjeri svakog čovjeka i njegovih stvarnih potreba?

Diplomirana ste industrijska dizajnerica, a radili ste i kao samostalna dizajnerica u području namještaja i malih interijera. Kako ste se profesionalno pronašli upravo u području inkluzivnog dizajna?

Presudno je bilo predavanje koje su 2001. godine održali Julia Cassim i David Constantine na zagrebačkom Studiju dizajna. Ono je značajno utjecalo na moje poimanje samog smisla dizajna i tada sam prvi puta čula za inkluzivni dizajn.

Od svojih početaka naš se studij temelji na humanosti, odnosno na orijentaciji procesa i rezultata procesa dizajna primarno na čovjeka i njegove

izvijačiji proces i rezultat procesa dizajna primarno na osnovu njegove potrebe, a tek zatim i na tehnološke mogućnosti i profitabilnost, no do spomenutog predavanja u mojem je procesu dizajna čovjek kao korisnik bio tek predmet istraživanja i eventualno sudionik evaluacije rješenja. Sve odluke tijekom procesa dizajna donosila sam samostalno na temelju prikupljenih informacija.

Inkluzivni pristup dizajnu uzima u obzir ljude kao korisnike rješenja na daleko dublji i kompleksniji način. Uključuje ih kao relevantne suradnike i stručnjake za vlastite potrebe i okolnosti tijekom cijelog procesa dizajna, a dizajnera postavlja u ulogu voditelja i koordinatora projektnog tima.

Takav proces omogućuje dizajneru ne samo puno dublji uvid u stvarne potrebe koje rješenje treba ispuniti, već nudi mogućnost otkrivanja sjajnih potencijala za inovativna rješenja i mogućnost korištenja dizajna kao alata za pozitivne društvene promjene.

Prof. art. mr. sc. Sanja Bencetić, Studij dizajna Arhitektonskog fakulteta u Zagrebu

Jedna od najčešćih predrasuda vezanih uz inkluzivni dizajn je da ga se često pogrešno povezuje isključivo s posebnim skupinama ljudi kao što su osobe s invaliditetom ili starije osobe. Vi iznova naglašavate da inkluzivni dizajn ima bitno drugačiji smisao i puno širu primjenu. Što inkluzija podrazumijeva unutar inkluzivnog dizajna, kome je sve on namijenjen, za što se sve može koristiti?

Inkluzija doslovno znači uključivanje, u svakom smislu. Inkluzivni dizajn obuhvaća sve razine i načine uključivanja pojedinaca i skupina ljudi koji su na bilo koji način do tada bili isključeni, a najčešće su to upravo osobe s invaliditetom i starije osobe, pa pretpostavljam da je to uzrok spomenute predrasude.

Primarna razlika u pristupu je što inkluzivni dizajn ne dijeli ljude na prosječne osobe i posebne skupine ljudi, već u svakoj aktivnosti koja se projektira uzima u obzir da svi ljudi zapravo imaju iste potrebe, ali različite načine ispunjavanja tih potreba.

Drugim riječima, ne projektiramo jedna rješenja za prosječne, a druga rješenja kao pomagala – najčešće ružna i skupa – za posebne skupine ljudi, već jedan sustav rješenja koji nudi različite načine korištenja, zadovoljava sve postavke dobrog dizajna i nikoga ne stigmatizira.

Toaleti u rekonstruiranoj zgradi LOVE u Detroitu, projekt američke arhitektonske tvrtke Quinn Evans (foto: Steve Hall)

Praksa je dokazala kako, u najvećem broju slučajeva, rješenja koja omogućuju neku aktivnost osobama koje je ranije nisu mogle obavljati, zapravo olakšavaju istu aktivnost i većini ostalih korisnika, ili u najmanju ruku nude izbor različitih načina obavljanja aktivnosti. Recimo, **pristupna rampa** namijenjena korisnicima invalidskih kolica uvelike će olakšati kretanje i roditeljima s dječjim kolicima, putnicima s koferima ili osobama koje se vraćaju iz kupovine s torbama na kotače.

Umjesto standardne stigmatizirajuće rampe, na ulazu u riječki Omladinski kulturni centar Palach postavljena je decentna rampa, bojom i oblikom istaknutih rubovima radi bolje vidljivosti i taktilne komunikacije bijelim štapom; dizajna Sanja Bencetić

Na problematičnu rešetku za odvodnju ugrađena je jednostavna čelična ploča kako bi se svima omogućio lagan i jednostavan ulaz u RiHub Startup Inkubator; dizajn Sanja Bencetić

Dakle, inkluzivni dizajn nije rješenje projektirano za sve, već za sve one kojima može biti potreban i koristan.

Istovremeno, on uzima u obzir i sudionike aktivnosti na koje rješenje može negativno utjecati ili za koje može biti opasno, poput kutijice za lijekove koja ne treba biti dostupna djeci.

Na gore spomenutu predrasudu nadovezuje se pogrešno poistovjećivanje univerzalnog i inkluzivnog dizajna pa se tako u kontekstu pristupačnosti ova dva termina često koriste kao sinonimi.

Univerzalni dizajn razvijao se već od 50-ih godina prošlog stoljeća kroz ideje *barrier-free design* (dizajn bez prepreka) i *accessible design* (pristupačni dizajn), koje su arhitekt Mace i suradnici 1997. godine objedinili u **sedam načela univerzalnog dizajna** i koja su danas dio mnogih zakonskih propisa. Inkluzivni pristup dizajnu pojavio se u literaturi i projektima tek prije otprilike 25 godina, a na teorijskoj razini nije ga lako razlikovati od univerzalnog dizajna.

Prva bitna razlika u pristupima je u tome što se univerzalni dizajn (dizajn za sve) prvenstveno bavi osiguranjem pristupačnosti za

posebne skupine korisnika, dok inkluzivni dizajn uzima u obzir sve isključene (tjelesno, senzorički, ekonomski, kulturološki...) i sve za koje rješenje može biti negativno ili opasno, odnosno ne dijeli ljude na skupine, već se bavi različitim načinima korištenja.

Dizajn za sve: južni ulaz u zgradu Nacionalnog prirodoslovnog muzeja u Washingtonu; dizajn Quinn Evans (foto: Joseph Romero)

Foto: Joseph Romero

Druga bitna razlika je u procesu projektiranja.

Univerzalni pristup prikuplja informacije kroz istraživanje, a zatim

projektant samostalno projektira i donosi sve odluke, eventualno uključujući buduće korisnike u završnu fazu evaluacije i dorade rješenja. U inkluzivnom pristupu čitav proces je participativan – ljudi kao korisnici i zainteresirani sudionici sudjeluju u radu kreativnog tima kao stručnjaci.

Radna jedinica koju su osmislili Quinn Evans tim i TMC Furniture olakšava odraslim korisnicima boravak i korištenje usluga Fairfield knjižnice u pratnji male djece (foto: Chris Cunningham)

Foto: Chris Cunningham

Znači li to da bi primjena inkluzivnog dizajna donijela sveobuhvatnija i kvalitetnija rješenja od univerzalnog dizajna?

Apsolutno bi! Inkluzivni dizajn zapravo je nadgradnja univerzalnog dizajna, podizanje istih načela na višu razinu.

Smisao mog „propovijedanja“ je upravo osvijestiti razlike i potaknuti uvođenje inkluzivnog pristupa u zakonski obvezne elemente projektiranja, ne samo predmeta i komunikacija, već i prostora, usluga i sustava.

koji bi dio vas savjet projektantima koji zeie primijeniti inkluzivni pristup u svojim projektima? Odakle početi?

Arhitektima mogu dati isti savjet kao i dizajnerima i svim drugim strukama, načela su uvijek ista. Za sve što projektiramo potrebno je u startu izraditi mapu sudionika (*stakeholders*) i konteksta, odnosno istražiti i odgovoriti na pitanja:

Kome sve to što projektiramo može biti potrebno i korisno, a kome eventualno opasno? Na koga sve to što projektiramo može utjecati i kako, a posebno tko je iz bilo kojeg razloga isključen iz te aktivnosti i zašto?

Na temelju tih informacija potrebno je oformiti tim stručnjaka, odnosno predstavnika svake od tih skupina ljudi, te ih uključiti u proces projektiranja kao stručnjake za vlastite potrebe, probleme i okolnosti.

Kao korisnu literaturu preporučila bih brošuru **Design Council-a** *The Principles of inclusive design* u kojoj su objašnjena načela inkluzivnog pristupa za arhitekta, dok su u svojoj drugoj brošuri *Inclusion by design* sjajno predstavili primjere projekata koji su nastali takvom metodologijom.

U sklopu Nacionalnog muzeja zrakoplovstva i astronautike Quinn Evans tim osmislio je prostorije za potrebe roditelja s djecom, "tihe sobe" za senzorno osjetljive osobe i toalet s pomagalicama za osobe s invaliditetom i smanjene pokretljivosti (foto: Joseph Romeo)

Foto: Joseph Romeo

U inkluzivnom dizajnu svi su ljudi jednaki, u fokusu je čovjek, a ne njegov invaliditet i to je nešto što vi nastojite pokazati kroz brojne radionice (InDU, Extra/Ordinary Design...), u kojima su osobe s invaliditetom jedni od sudionika u procesu inkluzivnog dizajna proizvoda. Prenesite nam dojmove s radionica koje organizirate.

Bit ću slobodna u ovom odgovoru malo izaći iz teme dizajna i dotaknuti se onoga što se u projektima inkluzivnog dizajna događa kao popratna pojava.

U svakom projektu neophodno je da prvenstveno dizajner, kao voditelj cijelog procesa, izađe iz vlastite zone komfora i bude spreman otkriti, priznati i razriješiti vlastite predrasude.

Odgojeni smo i živimo u kulturološkom kontekstu koji osobe drugačije od prosjeka vrednuje prvenstveno prema tom negativnom odmaku od prosjeka, odnosno prema invaliditetu, poteškoćama i nemogućnostima, a zanemaruje da ista osoba istovremeno ima i neke druge potencijale, talente i vještine. Meni osobno najdraži primjer koji to demonstrira je projekt *Goodwill*, koji je dokazao kako osobe s intelektualnim poteškoćama itekako mogu biti konkurentne na tržištu rada jer ponavljajuće aktivnosti izvode s daleko većom preciznošću od prosječnih osoba.

Razumijevanje i vrednovanje različitosti: međunarodna radionica inkluzivnog dizajna *Extra/Ordinary Design*

Inkluzivni pristup podrazumijeva prepoznavanje i uvažavanje svake osobe u cjelini, poteškoća i sposobnosti zajedno. Zbog toga rezultati participativnih i inkluzivnih projekata nisu samo originalan i inovativan dizajn, već redovito i osvještavanje vlastitih sposobnosti i vlastite vrijednosti kod do tada isključenih osoba, vlastita afirmacija, osnaživanje i uključivanje u zajednicu i društvo.

Svi dosadašnji projekti bili su izuzetno emotivni za sve uključene i zaista su postigli značajnu promjenu svijesti u vrlo kratkom vremenu.

Stoga, prepoznavanje zajedničkih interesa i zajednički rad na osmišljavanju rješenja propovijedam kao najučinkovitiju metodu postizanja stvarne inkluzije u svim područjima ljudskog života, a ne samo u dizajnu.

InDU torbe, nastale u suradnji URIHO-a i Studija dizajna Arhitektonskog fakulteta, slave različitost, a svojom estetikom ističu identitet osobe, a ne njezin invaliditet; na slici torba Prsluk, dizajn Sanja Bencetić, Irena Rački, Ema Čimbuk (foto: Dag Orišić)

Torba 2u1, dizajn Sanja Bencetić, Irena Rački, Anica Korak (foto: Dag Orišić)

Identitet svake osobe zapravo je vrlo važan u inkluzivnom pristupu.

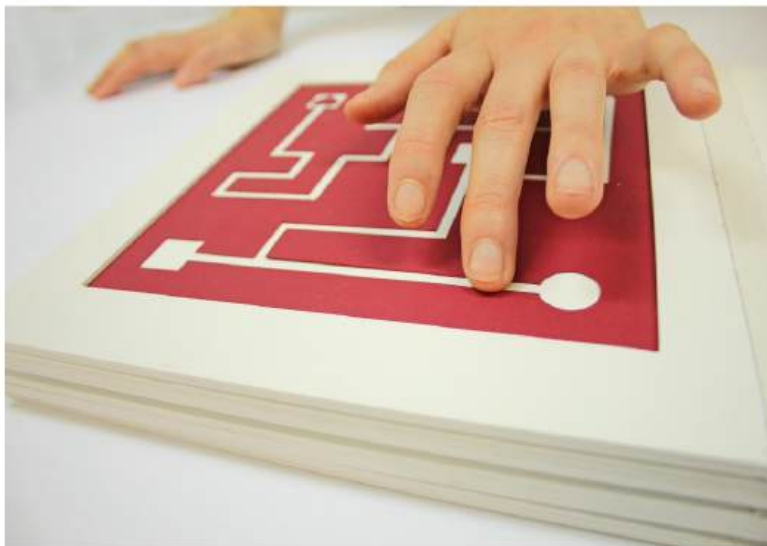
Rješenja projektirana za posebne skupine ljudi u najvećem broju slučajeva stigmatiziraju korisnike, potiču definiranje njihovog identiteta prvenstveno prema pomagalu, odnosno teškoći, dok dobro projektirani proizvodi potiču afirmaciju stvarnog osobnog identiteta.

Recimo, dioptrijske naočale. Zahvaljujući upravo dizajnu, danas više nisu stigmatizirajuće pomagalo, već modni dodatak. Suprotan primjer je štap za pomoć pri hodanju, koji je nekada bio statusni simbol i modni dodatak, a danas je stigmatizirajuće pomagalo.

Koliko je inkluzivni dizajn kao praksa zastupljen u Hrvatskoj? Postoje li određene predrasude od strane struke vezane uz njegovu primjenu?

Inkluzivni pristup trenutačno definitivno nije dovoljno prisutan, mislim zbog dva razloga. Prvi je nedovoljna informiranost ne samo projekatana, već i naručitelja, investitora i korisnika. Stoga, mislim da bi informiranje i edukacija trebala biti namijenjena svima. Drugi razlog je što je inkluzivni proces ipak složeniji i dugotrajniji od standardnog procesa dizajna pa često jednostavno ne postoje resursi za provedbu.

No, optimistična sam. Univerzalnom pristupu trebalo je više od 50 godina da uđe u zakonske propise i počne se provoditi u praktičnim projektima, ali sada je sjajan temelj za bržu afirmaciju inkluzivnog pristupa.

Inkluzivna taktilna slikovnica *Dar* podjednako je namijenjena i zanimljiva djeci s poteškoćama u vidu, kao i onoj bez njih; dizajn Katarina Matković, Tihana Pećirko, Sanja Bencetić

Vi i nacionalni stručnjak za pristupačnost, profesor i arhitekt Ljubomir Miščević, dobro ste poznata lica na konferencijama, simpozijima i drugim skupovima koji se organiziraju na temu pristupačnosti i prava osoba s

se organiziraju na temu pristupačnosti i prava osoba s invaliditetom. Čini mi se najčešći i ponekad jedini predstavnici struke.

Primijetila sam kako su na navedenim skupovima krajnji korisnici još uvijek najbrojnija i najzainteresiranija publika, puno brojnija od stručnjaka projekatana.

Naravno, bilo bi mi drago da se struka više i češće uključuje, no najbitnije je da se informacije čuju i da projekti postaju inkluzivni, a zapravo je svejedno je li početna inicijativa postavljena kroz zahtjeve korisnika ili naručitelja, kroz zakonsku regulativu ili kroz spoznaju projekatana.

Kolege dizajnere mogu samo pozvati da pokušaju raditi inkluzivno, jer duboko vjerujem da će već prvi praktični pokušaj uroditi dovoljno sjajnim otkrićima i spoznajama za promjenu vlastite dizajnerske prakse.

Tekst je objavljen u okviru programa poticanja novinarske izvrsnosti Agencije za elektroničke medije (Dozvoljeno je prenošenje sadržaja uz objavu izvora i autora)

Ovdje možete pronaći do sada objavljene tekstove u sklopu novinarskog projekta [Projektiranje dostojanstva](#)

Fotogalerija

#Oznake

dizajn | inkluzija | inkluzivni dizajn | pristupačnost | projektanti | projektiranje dostojanstva
Sanja Bencetić | univerzalni dizajn

Materijali (tekstovi, fotografije, grafike i ostalo) na web stranicama egradnja.hr zaštićeno su intelektualno vlasništvo tvrtke T&S d.o.o. Zadar ili drugih pravnih osoba te su zaštićeni Zakonom o autorskim pravima. Ako želite naše materijale koristiti za edukacijske svrhe, slobodno nam se javite i rado ćemo vam izaći u susret.

Redakcija se ne mota slagati s mišljenjem autora i izjavama sugovornika te ne preuzima odgovornost za sadržaj reklamnih oglasa.

[Povratak na vrh](#)

PREGLED | UREDI | UKLONI | REVISIONS

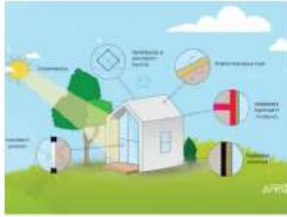
Pretplati se na [egradnja.hr](#)

Newsletter

Ne propustite edukativan građevinski sadržaj. egrađnja newsletter stiže na vašu adresu, prijavite se!

SUBSCRIBE

Novosti

Što je pasivna kuća i koje su sve njene prednosti?

BAU sajam 2023. u znaku održivosti i smanjene emisije ugljikovog dioksida

Trebam li angažirati agenta za nekretnine?

Prvi egrađnja event u znaku otvorene i konkretne komunikacije

Nekretnine

Prozori i vrata u dječjem vrtiću unijeli prostranost, prozračnost i mnogo dnevne svjetlosti

Drvene obloge Galeković: toplina i elegancija u interijeru i eksterijeru

Irena Vlaović: Mislila sam da znam što je skandinavski dizajn, a onda sam došla u Kopenhagen...

Tihomir Jukić: Turizam ne smije biti važniji od ljudi i prostora

Nekretnine

Smještaj za odmor i stanovanje kao na odmoru

Održivost još čeka svoj trenutak: dominiraju stari stanovi i nepouzđani certifikati

Alfa stan grupa postaje MADO grupa: novi identitet za viziju "drugacijeg pojma doma"

Čulić zgrada: zbogom turisti, dobrodošli stalni stanari

O nama

Marketing

Prijavi se na naš newsletter

